

Johannes Tauler

7. SZENTBESZÉD*

GYÜMÖLCSOLTÓ BOLDOGASSZONY ÜNNEPE

Ave, gratia plena, Dominus tecum...
Üdvözlégy, kegyelemmel teljes, az Úr van teveled...
(Lk 1,28)

E magasan szárnyaló beszédből megtudhatjuk, hogy milyen módon kellett élnie az Istenszüdő Szűznek ahhoz, hogy előbb szellemi, majd lelki, végül pedig testi értelemben is megfoganhassék benne Isten.

Ez a számunkra különösképpen becses ünnep azt a kiapadhatatlan, lángoló szeretetet mutatja, ami által az istenek Istene, az urak Ura, Isten Fia megkönyörült mirajtunk, bűnösökön, akikre a pokol tüze várt volna. Midőn Ő még isteni dicsőségében lakozott, »az Istennel való egyenlőséget – mint Szent Pál mondja – nem tartotta olyan dolognak, amihez föltétlenül ragaszkodnia kellett volna, hanem kiüresítette Magát, szolgálai alakot öltött, és külsejét tekintve olyan lett, mint egy ember. Megalázta magát és engedelmeskedett mindhalálíg, mégpedig a kereszthalálíg« (Fil 2,7k). Nincs, ki e szeretetről illő módon tudna szólni, ki Istent méltóképpen tudná dicsérni, vagy hálát tudna adni neki mindezért; mert

---

* Forrás → Johannes Tauler: *A hazatérés útjelzői. Beszéddek a misztikus útról* (Budapest, 2002, Paulus Hungarus – Kairosz Kiadó), p. 142–151. Noha e beszéd nem kapott helyet Tauler hiteles prédikációi között, a magunk részéről egyáltalán nem látunk nyomós okot arra, hogy hitelességét kétségbe vonjuk. Emelkedettsége nyilvánvalóvá teszi, hogy semmiképpen nem egy szándékos hamisítással, hanem egy szószékről elhangzó beszéddel állunk szemben. Ami tartalmát illeti, túl azon, hogy vitathatatlanul ortodox (vagyis a tauleri corpusba való »becsompészése« nem állhatott érdekében senkinek), gondolatai azonosak a jól ismert tauleri gondolatokkal. Ha valami kétségeket ébreszthet hitelességét illetően, az éppen szokatlan emelkedettsége, valamint az a kitüntetett szerep, amit a misztikus teológia (metafizika) vagy a test–lélek–szellem hármassága kap benne. Ugyanis míg az 5. szentbeszéd Mária misztikus életének gyakorlati oldalával foglalkozott, ez inkább Mária istenszüdői mivoltának metafizikai hátterét vizsgálja – bár a Taulerre jellemző nagyon is gyakorlatias célkitűzéssel: azért mutatja be Mária előkészülését arra, hogy szellemileg, lelkileg és testileg is megfogadjon benne a második Isteni Személy, hogy hallgatói is okulhassanak ebből, és bennük is megszülethessék Isten. Bármi is legyen az igazság a hitelesség kérdésében, színvonalát és mondanivalóját tekintve e prédikációnak nagyon is ott a helye Tauler beszédei között.

hiszen az, hogy a mi Urunk és Istenünk, a legfelső Bíró atyánkká, testvérünké és völegényünké¹ vált, túl van az emberek és angyalok felfogóképességén. Vétkeinket és elítéltetésünket magára vette, keserű halálával megváltott és az örökévaló élet gyermekeivé tett bennünket, és visszaemelt minket eredendő dicsőségünkbe.² Sőt, Átala mindezen felül még az angyalokhoz is hasonlókká váltunk, s így immár nagyobb részünk van az igazságosságban, mint maguknak az arkangyaloknak, és még náluk is közelebbi rokonai lettünk Istennek.

Ó isteni jóság! Ki volna képes megtenni e nagy szeretet tudatában azt, hogy viszonzásképpen ne szeressen és dicsóítsen Téged minden erejével?! Megváltásunk e műve mindenkifölött kedvessé tesz Téged számunkra. Oly műve ez a határtalan alázatosságnak és a meg nem érdemelt kegyelemnek, olyan viszonzatlan ajándék ez, melyhez fogható nincsen. Ez a mű igényt tart szeretetünkre, akaratomkat gyöngéden magához vonja, vágyainkat pedig szilárdan egyesíti egyetlen méltó tárggyával: Teveled. De mit is adhatnánk mi Neked, kedves Jézus Urunk, viszonzásképpen mindazon nagy jóságodért, amit irántunk tanúsítottál?! Viszonzásképpen azért, hogy megrontottam azt a lelket, amit Te adtál nekem a teremtés által, Te visszaadtad nekem a megváltás által; úgyhogy én kétszeresen is arra vagyok kötelezve, hogy ismét teljesen Neked adjam lelkemet. Mert hiszen mivel is tudnám én viszonzni azt, kedves Uram Jézus, hogy Te érettem adtad lelkedet?! Még ha viszonzásképpen ezerszer is Neked adnám az enyémet, miképpen volna az összevethető az én Uram cselekedetével, aki érettem még halálra is adta Magát?!

Kedves gyermekeim, ezt a nagy szeretetet mi sosem leszünk képesek meghálálni; mégis minden tőlünk telhetőt meg kell tennünk ennek érdekében, és Neki kell adnunk önszántunkból mindazt, ami vagyunk, amivel rendelkezünk, mindazt, amit tenni tudunk; s ebben pontosan az ő drága Édesanyjához, a Boldogságos Szűzhez hasonlóan kell eljárunk, aki ezt a leghűségesebben és legtökéletesebben vitte véghez. Hogy megvilágítsam előttem mindezt, róla fogok most beszélni nektek, hogy így szellemetekben ti is a mi Urunk édesanyjává válhassatok, s hogy elkötelezve magatokat Istennek, megfoganhasson és megszülethessék lelketekben Ő Maga.³

Tudjátok meg hát, milyen volt e boldogságos Szűz, mielőtt Isten Fiát megfoganta volna – noha az ő nemességét még az angyali értelem sem képes mara-

¹ Az eredeti szerint »férjünké«. Jól mutatja ez, hogy Tauler hallgatói apácák voltak.

² Ezúttal nem az ember teremtés előtti állapotáról van szó, hanem az eredeti bűnt megelőző állapotról – amely a keresztény ember életében legelőször a keresztség által áll helyre.

³ Ami most következik, az szépségét és mélységét tekintve egészen kiemelkedő a Boldogságos Szűzre vonatkozó vallásos irodalomban.

déktalanul fölfogni. Nevének, Máriának a jelentésével összhangban lelke három magasabb képességét Istenbe emelte, és szellemében eggyé vált Vele.⁴ Mivel Isten dicsősége iránti forró szeretetében rábízta magát az Ő kedves akaratára, s mivel engedelmes eszközévé vált Neki, őt Maga Isten részesítette tanításban. Szellemében mindig szegény volt; s mivel nem voltak vágyai, nem volt akarata, és annyira tétlen volt, mintha csak meg sem lett volna teremtve, Istenben mindenkor a mélységes alázatosság és önmegsemmisítettség állapotában honolt. Arra készítette elő ekképpen szellemét, lelkét és testét, hogy befogadja Istent. Makulátlan volt szellemében, mert sosem tapadt örvendezéssel Isten ajándékaihoz és nem használta azokat saját örömére; makulátlan volt lelkében, mert sosem lelte örömét semmiféle teremtményben, hanem lelke minden erénnyel ékeskedett; makulátlan volt szívében és testében, mert bűn nem sarkallta soha.⁵ Imígyen hasonlatos volt ő a fényességes és tündöklő angyalokhoz. Habár szépség tekintetében nem volt hozzá fogható asszony, angyali tisztasága miatt mégsem volt képes ráemelni szemét bűnös vágygal senki. Szelleme lángoló volt, mert édes elragadtatása és vágyakozása olyannyira megindította a mennyei Istenséget, hogy a Szentháromság forró szeretete tört föl belőle és áradt ki rá; lelke lángoló volt, mert összes képességével Isten dicséretébe emelkedett; szíve lángoló volt, mert az mindenkor nyitva állt az Úr előtt, és vágyainak tüzes nyilaival hatolt be az Istenség beláthatatlan mélységeibe – hiszen azt találta ott, amit a leginkább szeretett. Benső lényének édességében Maga a Mindenható is örömét lelte; szépségében tántoríthatatlanul ragaszkodott az Örök Bölcsességhez; szeretete által pedig magához vonta az Örök Jóságot, hogy Az betöltse őt minden jóval, és hatalmat adjon neki minden fölött, ami az övé – mert hiszen ő nem a maga számára élt, hanem egyedül csak Őérette, ki minden élet Szerzője. Bármit is tett, legyen az mégoly jelentéktelen, Istenben tette azt, és tettei tiszta és isteni szándékkal voltak teljesek. Mindenkor egyesülve volt Istennel, és soha egy pillanatra sem fordult el jelenlététől. Ezért soha egyetlen teremtmény képmása sem talált helyet benne, soha egyiknek sem volt szabad bejárása hozzá – mert az angyalokkal együtt ő mindent Istenen belül látott, és lelkének mélységeiben és lényegi létében, szellemének legbenső részében is mindenkor csak Istent találta. Ezért külső nagyság vagy változatosság lelke egyetlen képességét sem tudta soha

⁴ Tauler talán a »Mária« név középkorban elterjedt »úrnő« jelentésére gondol itt (vö. Szilágyi Ferenc: *Sokféle neveknek magyarázatja*, 214. p.), ugyanis a lelki képességek magasba emelése feltételezi az azok fölötti uralmat.

⁵ Érdemes megfigyelni, hogy a prédikációban mindvégig kiemelt jelentőséget kapnak a különbözőléte hármaságok: az emlékezet, értelem és akarat; a test, lélek és szellem; az Atya, Fiú és Szentlélek; a leány, anya és jegyes hármasága.

rabul ejteni, hiszen ő önmagáról megfélekedve mindenkor Istenben nyugodt, Isten pedig őbenne. Lelki képességeinek mindegyikével a lehető legtökéletesebb módon elmélkedett azon a Forráson, amelyből származott. A maga szegénységében, tisztaságában, szüzességében és isteni voltában inkább hasonlított valamilyen mennyei teremtményre, mint egy földi lényre. Szelleme Isten mennyországa volt; lelke Isten paradicsoma; teste Isten palotája; s olyannyira eltöltötte az isteni fényár, hogy a Vele való érintkezéshez nem volt szüksége közvetítőre.

Mármost tudnotok kell, hogy Isten arra vágyott, hogy e szent Szűztől háromféleképpen is megfogadjon és megszülessék: szellemileg, lelkileg és testileg. A testi születést Ő nem találta volna elégségesnek, mint ahogy azt Szent Ágoston is magyarázza, és mint ahogy arra a mi Urunk is utalt az evangéliumban, amikor azt mondta: »Boldogok, akik hallgatják Isten szavát, és meg is tartják azt« (Lk 11,28). Ezért ő Istent először szellemében foganta meg, szellemében hordozta magában – mert tisztasága révén elnyerte Isten tetszését, alázatossága révén helyet csinált szellemében Számára, szeretete révén pedig arra készítette Őt, hogy szellemének nyugodt, teljességgel szabad és csöndes mélységében lakást vegyen Magának. Isten egyesítette Magát az Ő szellemével, és kimondta benne az Ő titkos Szavát, ő pedig kifejezhetetlen szeretettel és örvendéssel hordozta az Ő egyetlen Fiát szellemében. És ez a Móriában megvalósuló Örök Születés,⁶ mely csak a szellem éjszakai sötétségében, az értelem fényének kialvása közepette teljedhetett be. Mert ahol a teremtetlen világosság felszökken, ott teremtett fénynek nincsen többé helye: ott az éjszaka nappali világosságba fordul, a lélek teremtett fénye pedig átalakul az Öröklét fényévé. Mária ekként teremtett szellemét az Istenség teremtetlen Létének adta át, lelke pedig alázatosságának mélységeibe merült.

E szellemi születés által Mária lelkébe vont a Örök Bölcsesség édes áramát és fényét, az Atya pedig – újjáformálva őt Önnönmagában – megszülte lelkében az Ő egyetlen Fiát. Azt kívánta tőle az Atya, egyezzen bele abba, hogy egyetlen Fia benne vehesse magára emberi természetét, s a Szentlélek közreműködése által tőle születhessen meg testileg is. Ő pedig alázatossággal és szent félelemmel eltelve ekképpen válaszolt Neki szellemében: »Érdemtelen vagyok én erre, mert hiszen már akkor is boldog lennék, ha egy ilyen anyának szolgálója lehetnék.« Isten azonban azt akarta, hogy ez az anya ő maga legyen; s így amikor ő alázatosságának mélyére merült, Isten fölfedte előtte, hogy választása reá esett, s hogy

---

⁶ Ez a születés azért örök, mert nem az időben megy végbe, mint a testi születés (Isten testi szerinti születése Móriától), hanem az időfölötti örökkévalóságban.

nem másvalaki, hanem ő az, akitől ezt az isteni anyaságot kívánja. Akkor a Szentháromság természetfölötti világossággal és áttetsző tisztasággal ragyogta be őt, és mint valami dárdával, átdöfte őt lényé legbelső részében az isteni szeretet sugarával, s így ő alázatosan és szeretetteljesen beleegyezett abba, hogy testileg is Isten anyjává legyen.

Ugyanebben a pillanatban Gábrriel angyal mellette termett, és látta, hogy szellemével Mária a magasba emelkedett. Miután tiszteletteljesen köszöntötte, ekképpen szólott hozzá: »Üdvözlégy, kegyelemmel teljes, az Úr van teveled« (Lk 1,28). E fennkölt üdvözlés nemcsak mélységes alázatossága miatt hozta zavarba őt, de azért is, mert teljesen bele volt merülve Istenbe. Amikor Mária azt mondta, hogy »Íme, az Úr szolgálóleánya« (Lk 1,38), a szeretet tüzeitől hatalmasan lánggra lobbantott szüzi szívének legtisztább véréből a Szentlélek azonnal egy makulátlan és tökéletes kis testet alkotott, annak minden tagjával egyetemben, valamint egy tiszta és makulátlan lelket, és egybekapcsolta azokat. Ezt Isten Fiának a Személye – aki az Örök Ige és az Atya dicsőségének Ragyogása – igazi szeretetből és üdvösségünk iránti irtalomból Magára vette, majd a Személyek egységében egyesítette Magával.

Ez az a harmadik születés, amely Mária szeplőtelen testében végbement, anélkül, hogy megsértette volna az ő szüzi tisztaságát; s így ő az Atya leányává, a Fiú anyjává és a Szentlélek jegyesévé vált; ő lett a világ királynője, az összes teremtmény úrnője, minden segítségre váró ember anyja és az Isten temploma, amelyben úgy nyugodott Isten, mint vőlegény az ő menyegzői lakosztályában nagy boldogsága közepette; mert e szüz teste jóillatú növényekkel és mindenfajta erényekkel és kegyelemmel ékes virágoskert volt. Emez erényekkel változtatta ő a Szentháromság mennyei birodalmát számunkra, szegény bűnösök számára mézédés folyammá. Ő hozta világra az Igazságosság Napját, ő törölte el Éva átkát, ő tiporta porba a gonosz kígyó fejét. E második Éva Gyermekével együtt helyrehozta azt, amit az első Éva elveszített és megrontott; sőt, még sokkal több kegyelmet és bőséget szerzett számunkra. Ez az a nemes Csillag, amely Jákobból kélt – mint ahogy az Mózes egyik könyvében előre meg volt jövendölve (vö. Szám 24,17) –, s akinek fénye az egész világot bevilágítja. »Ezért – mint ahogy Szent Bernát mondja – szemedet minden szükséged közepette irányítsd e Csillagra: szólítsd Máriát, és kétségbeesésed nyugalomra fordul; kövesd Máriát, és lábad nem téved ferde ösvényekre. Gyermekének erejével felemel Ő téged, s így nem fogsz elbukni; óvni fog téged, s így nem fogsz elcsüggedni; Gyermekéhez fog téged vezetni, s így győzelmet arathatsz.« Neki valóban van hatalma, hiszen az ő Gyermeké Maga a mindenható Isten; s ő csakugyan segítségére is akar lenni a rászorulóknak, hiszen Mária: kegyelemmel teljes. Mert hát ki kételkedhet-

ne abban, hogy a gyermek kitüntetett figyelemmel fordul az ő édesanyjához, s hogy az, akiben maga Isten lakik, túlradó szeretettel teljes?!

Ezért aki arra vágyik, hogy egyre inkább magába mélyedjen, s hogy Forrásában: Istenben találjon magára, szívében pedig (mely immár Istenhez simult, Feléje hajlik, s mint napsugár a Naphoz, Őhöz ragaszkodik) tudatára ébredjen Istennek,⁷ annak a Miasszonyunk hasonlatosságát kell magára öltenie, az ő fényességes tükrében kell magát szemlélnie, és mind külsőleg, mind belsőleg úgy kell viselkednie, mint ő neki; akkor tudatára fog ébredni magában annak a nagy segítségnek, amit mind szellemét, mind természetét illetőleg tőle kap. Ehhez azonban először is el kell fordulnia az összes mulandó dologtól, lelkének képességeit össze kell gyűjtenie magában, önmagába kell mélyednie, és magát maga mögött hagyva át kell lépnie Istenbe, Aki jelen van benne szellemének legközepebben, ahonnét a lélek legmagasabb képességei fakadnak, hogy ott egyesülhessen és egy szellemmé válhassék Vele; s ott Isten fog munkálkodni őbenne. Emlékezete megtermékenyül, értelme átlényegül, akarata lánggra lobban és megittasul az isteni szeretettől. Isten Maga válik szellemének Táplálékává, lelkének Életévé, testének Őrizőjévé és Vezérlőjévé. Ezért hát mindenkor bensőséges kapcsolatot kellene ápolnunk a lelkünkben rejlő [isten] képpel, vagyis lelkünk alapjával (amelyben lelkünk három képessége *egy* Istennel), hogy a szellemi, lelki és testi szegénység állapotában eggyé válhassunk Vele, átlelkesülten és minden képességünkkel Feléje fordulva, s hogy összes munkánkat az Isten dicsőségére irányuló tiszta szándékkal kezdhessük el és fejezhessük be;⁸ mert hiszen tudjuk, hogy Isten boldogságos Édesanyja is imígyen járt el. Ilyen módon üresnek kell maradnunk, mezítelennek, halottnak mindazon dolgok számára, amelyek körülöttünk történnek, hogy lelkünk összes képessége megmaradhasson a neki kijelölt helyen, vágyaink és szándékaink pedig minden dologban engedelmeskedjenek Istennek, hogy Ő az Ő kedves akarata szerint szabadon használhassa azokat. Akkor Isten fölemeli az embert önmagában minden képessége fő-

⁷ Ami egyenértékű azzal, hogy benne is megszülessék Isten.

⁸ Az Isten dicsőségére végzett tevékenység kiemelt szerepet kap a keresztény misztika összes változatában, s így az eckhartianus misztikában is. Ha az ember legközönségesebb cselekedeteit is Isten dicsőségére végzi, az azt jelenti, hogy tetteinek kauzális és teleologikus motívuma, vagyis okozati és célbeli meghatározottsága nem emberi, hanem isteni lesz. Ekkor ugyanis a cselekvés tulajdonképpen alanyának, vagyis a partikuláris egónak a helyébe az univerzális isteni Én lép – s a misztikus ilyen módon gyakorolhatja be már útja kezdetén azt, amit a maga kényszerítő valóságában majd csak útja végén fog megtapasztalni. Minthogy az ilyen szándékkal végrehajtott cselekedet alanya nem az ego, s minthogy az ekképpen már nem az ego aktusa, ezért nem erősíteni, hanem ellenkezőleg: gyengíteni fogja az egót – ugyanis az ego éppen aktusainak révén kap erőre (Távol-Keleten ezt úgy mondanák, hogy az ilyen tett nem hoz létre karmikus köteléket).

élet közvetítője, szentség anyja, hogy Ő, Akit mi rajtad keresztül nyertünk el, rajtad keresztül nyerhessen el bennünket. A te tisztaságodnak kell Őelőtte fehérre mosnia bennünket bűnös tisztátalanságainktól, a te Istennek olyannyira kedves alázatosságodnak kell megbocsátást kieszközölnie hiúságunkra, a te túláradó szeretetednek kell elfeledtetnie Vele bűneink sokaságát. Vívja ki számunkra dicsőséges termékenységed érdemeid gyümölcsözését. Ó, te választott Hölgy, közvetítőnk és közbenjárónk, ajánlj be minket a te Fiadnál, járj közben értünk a te Gyermekednél! A kegyelem által, amire rátaláltál, a kiválasztás által, amire érdemesnek bizonyultál, s a könyörületeség által, amit világra hoztál, gondoskodj arról, Ó Boldogságos, hogy Őáltala – Aki rajtad keresztül ereszkedett alá e földi világba, hogy bűneinket elvegye, nyomorúságunkat pedig magára öltse – képesek legyünk részesedni az Ő dicsőségében és boldogságában» – Jézus Krisztusében, Aki az Atyával és a Szentlélekkel együtt mindörökké áldott.

✧ ÁMEN ✧

Fordította Bujfi Ferenc